

VERNIETIGENDE AARDBEVINGEN IN EL SALVADOR

Ook een natuurramp maakt onderscheid tussen rijk en arm

SAN SALVADOR - 11u34 plaatselijke tijd, die zaterdag 13 januari 2001 : de nieuwjaarswensen zijn nog niet helemaal uitgewisseld, als een aardshok met een kracht van 7,6 op de schaal van Richter zowat 1 miljoen Salvadoranen dakloos maakt. Zoals VRT-reporter André Vermeulen terecht opmerkt : "waar het Salvadoraanse leger tijdens de burgeroorlog ('80-'92) met jarenlange bombardementen niet in geslaagd is, doet een aardshok in enkele seconden : tientallen steden en honderden dorpen worden met de grond gelijkgemaakt". Op 13 februari om 8u22 was het opnieuw raak. Een schok van 6,4 op de schaal van Richter maakt nog eens 300 doden en honderdduizenden nieuwe daklozen. Deze keer in een andere streek.

Bedolven woonwijk

Het verhaal over de bouw van de wijk onderaan de heuvel in Santa Tecla is hallucinant. Reeds jaren vechten milieuorganisaties tegen de ontbossing van de Cordillera del Bálamo en tegen de verkaveling van stukken grond aan de voet van de heuvels. Het gemeentebestuur spande een proces in tegen de bouwpromotoren maar verloor. Een voormalige vice-minister gaf zijn eigen bouwbedrijf een vergunning om de heuvel af te graven om nog enkele rijen huizen meer te kunnen bouwen.

En de wijk Las Colinas 2 in Santa Tecla is niet de enige. Her en der zijn nu woonwijken ontruimd want de berg erboven vertoont diepe barsten en één van de duizenden naschokken kan een nieuwe catastrofe veroorzaken.

Vergeeten dorpen en stadjes

De overgrote meerderheid van de 200.000 vernielde huizen liggen niet in de hoofdstad, maar op het platteland. De eenvoudige huizen in "adobe" (gedroogde lemen blokken) zijn niet bestand tegen schokken zoals de modernere woningen in vele stadswijken. Ook de orkaan Mitch in november '98 toonde reeds aan dat vooral de arme, gemarginaliseerde bevolking het slachtoffer wordt van natuurrampen. De mensen die aan de rand van de rivieren, in

smalle valleien of tegen de berghelling moeten gaan wonen, zijn het kwetsbaarst, omdat de beste en veiligste gronden ingenomen zijn door grootgrondbezitters die exportgewassen verbouwen of aan grootschalige vee-teelt doen.

Vandaag zijn het Berlín, Santiago de María, Comasagua, San Agustín, Jiquilisco, Zacatecoluca, Tecoluca, Santiago Nonualco en Tacuba waar 90 tot 95% van de huizen vernield zijn. Sommige van deze namen zullen Salvador-kenners bekend in de oren klinken. Het zijn streken waar de FMLN-guerrillero's jarenlang hun basis hadden en die zwaar onder vuur lagen van het leger tijdens de burgeroorlog. Een aantal van deze streken kreeg het ook in '98 zwaar te verduren en de orkaan Mitch is er nog steeds niet verteerd.

foto's: Oxfam-International

De media-aandacht ging vooral uit naar Santa Tecla, vlakbij de hoofdstad San Salvador. Daar vielen de meeste doden bij een aardverschuiving. Honderden huizen van een stadswijk verdwenen er onder meters mulle grond. Op het platteland waren er relatief weinig dodelijke slachtoffers te betreuen, ondanks de enorme materiële schade. Op dat middaguur, terwijl hun huis instortte, waren veel mensen (ook op zaterdag) buiten aan het werk.

Niemand zal ontkennen dat een aardbeving een natuurfenomeen is, dat onmogelijk te voorkomen is. Maar de dramatische gevolgen van dit natuurgeweld hebben wel alles te maken met menselijk handelen of falen, met politieke beslissingen, met armoede en onrechtvaardigheid. Of zoals de Salvadoranen het uitdrukken : "de beving was de wil van God, maar de gevolgen zijn de wil van mensen, die veel geld verdienen op de rug van de armsten".

PUIN RUIIMEN

Vrijdag 9 februari, net geen 4 weken na de schok, rijd ik met Manuel Muñiz, de Oxfam-vertegenwoordiger, en Jaime Choto, de directeur van de lokale organisatie Procomes, door Usulután. Overal wordt puin geruimd. Santiago de María is in een grote stofwolk gehuld. Maar de situatie is er al veel overzichtelijker dan enkele weken geleden. We groeten even de burgemeester op de binnenplaats van een gemeentehuis vol barsten. We rijden tot in enkele gehuchten die bij Berlín behoren. De vernieling is compleet. Met houten palen, wat plastic en oude dekens hebben de mensen een onderkomen geknutseld. Zolang het droog blijft kunnen ze zo overleven, maar in april begint het regenseizoen. De wegen zijn vrijgemaakt maar bij de eerste regens zullen overal gevaarlijke grondverschuivingen optreden.

San Agustín is zonder twijfel het zwaarst getroffen in deze streek. Hier en daar staat nog een wankel gebouw recht. Mensen schuiven aan bij een waterkraan. Onder bewaking van het leger worden voedselpakketten verdeeld. Als bij wonder viel er geen enkele dode te betreuren, maar in de dagen na de schok pleegden al twee mensen zelfmoord uit wanhoop, omdat ze al hun bezittingen kwijt waren. Eergisteren was er nog een stevige naschok (5,4 op de schaal van Richter) die het hele land wakker schudde en een paar zwaar beschadigde woningen de genadeslag toediende.

Is er iets veranderd ?

De burgeroorlog in El Salvador brak los omdat veertien families van grootgrondbezitters met alle middelen de macht in handen trachtten te houden. Nu, negen jaar na de vredesakkoorden, is er politieke vrede. Het FMLN is een politieke partij met inmiddels een rijke bestuurservaring op gemeentelijk vlak en met reële kansen om in 2004 ook de presidentsverkiezingen te winnen.

Maar op economisch vlak zijn de verschillen alleen maar groter geworden. Men spreekt nu van "de zeven families" die het land beheersen. Het gaat niet meer over grootgrondbezitters. De klassieke burgerij heeft afgedaan. Een "moderne" stedelijke bourgeoisie die de banken en de financiële wereld beheerst, heeft de macht overgenomen. De familie van ex-president en sterke man van de regeringspartij ARENA, Alfredo Christiani, duikt daarbij steeds weer op: de Christiani's zijn eigenaar van banken, pensioenfondsen, winkelcentra... Deze kleine groep spreidt z'n vleugels uit over heel Centraal-Amerika. De luchtvaartmaatschappij TACA kocht zowat alle andere maatschappijen in de regio op. Rijke Salvadoranen kopen massaal land in Nicaragua, laten er koeien grazen, en voeren goedkoop melk en kaas uit naar El Salvador.

De vrije markt als oplossing

Ook bouwpromotoren behoren tot die kleine groep die maximaal profiteert van de globalisering. Maquilabedrijven (vrijhandelszones), hotels, winkelcentra, een supermoderne luchthaven, met zwaar metalen hekken afgesloten woonwijken : El Salvador geeft vaak een surrealistische indruk want even verder hebben de mensen geen drinkwater en moeten ze overleven van een halve hectare maïs en bonen.

Het bedrijfsleven, verenigd in de ANEP, de rijke burgerij en de ARENA-partij zijn één en dezelfde club. De regering doet dan ook in de eerste plaats een beroep op de privé-sector om de huidige noodsituatie te bekampen. Ze voert op dit vlak een coherent ultraliberaal beleid. Winstbejag is het belangrijkste motief van de bouwpromotoren bij de heropbouw. In El Salvador wordt dat als normaal beschouwd.

Er gingen vele stemmen op om de speculatie tegen te gaan. Handelaars worden immers geconfronteerd met een grote vraag naar voedselproducten en bouwmaterialen. Ze weerstaan moeilijk aan de verleiding om hun prijzen de hoogte in te jagen. In de beste liberale traditie stelde de regering dat de vrije markt en de wet van vraag en aanbod best alles regelen. Het is duidelijk wie hiervan profiteert en wie het gelag betaalt. De eigenaar van de belangrijkste firma van bouwmaterialen bekleedt tegelijk een leidende positie binnen de rechtse partij PCN, die de regering steunt.

Ondanks het einde van de burgeroorlog, is El Salvador een van de meest gewelddadige landen van Latijns-Amerika gebleven. Er zijn massaal veel wapens in omloop. De sociale en economische ongelijkheid is enorm. In deze omstandigheden tiert de criminaliteit welig. De laatste maanden wordt het land getroffen door een nieuwe golf van ontvoeringen. Een bijzonder efficiënte methode van afpersing. Ook de hulpverlening na de aardbeving lijdt onder deze situatie. Regelmatig worden konvoien met hulpgoederen overvallen. Misschien is dit wel de vrije markt op zijn consequentst...

foto's: Oxfam-International

Het resultaat van structureel werk

Toch is er ook vooruitgang merkbaar. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 1997 en 2000 zijn er in vele volkswijken en steden op het platteland lokale besturen aan de macht gekomen die openstaan voor overleg en samenwerking. Ook de partners van Oxfam-Solidariteit hebben daar de voorbije jaren op ingespeeld. De Asociación Salvadoreña Promotora de la Salud (ASPS), Proyectos Comunales de El Salvador (PROCOMES) en de Fundación CORDES hebben samen met een reeks gemeentebesturen overlegstructuren op poten gezet. Daarin worden alle betrokkenen in het gebied bij elkaar gebracht en worden er afspraken gemaakt over gezondheidszorg (ASPS) of lokale ontwikkeling in het algemeen (PROCOMES en CORDES). Er worden basiscomités gevormd die wettelijk erkend zijn. Samen met het gemeentebestuur, lokale NGO's, basisgroepen, bedrijven en vertegenwoordigers van nationale programma's worden een werkplan en een strategie opgesteld. Op deze manier wordt de bevolking bij de lokale ontwikkeling betrokken, de lokale overheid voor haar verantwoordelijkheid geplaatst en initiatieven gecoördineerd.

Na de aardbeving van 13 januari wierpen deze initiatieven hun vruchten af. Er bestonden structuren, er werden snel afspraken gemaakt, men had veel vlugger een overzicht van de schade, de behoeften en de hulpacties.

Solidariteit van de armen

De internationale solidariteit, na rampen als deze, is een traditie. Met meer of minder succes worden fondsen ingezameld en verstuurd. Internationale instanties zoals de

Europese Commissie, nationale en regionale overheden dragen hun steentje bij.

Maar in de eerste dagen na de aardbeving kwam er een enorme solidariteitsactie op gang in El Salvador zelf. Daarover wordt echter nooit bericht. Er staan geen grote borden langs de weg met de namen van de milde schenkers. Zo verzamelden 6 dorpen uit het noorden van Morazán op zeer korte tijd voedselproducten, bouwmaterialen en baar geld voor een waarde van 250.000 Colones (1.300.000 Fr), en dit in een van de armste regio's van het land. Boeren van enkele coöperaties uit Honduras en personeel van onze partnerorganisatie CEH-PRODEC stuurden onmiddellijk 1.500 Dollar (70.000 Fr.) naar de slachtoffers in El Salvador.

Oxfam International in actie

Naast Oxfam Solidariteit hebben ook Intermón (Oxfam-Spanje), Oxfam-América (USA) en Oxfam-Groot-Brittannië een kantoor en eigen mensen in El Salvador. Ook Oxfam-Canada, Oxfam-Québec en NOVIB (Oxfam-Nederland) steunen partners en projecten in het land.

Het integratieproces binnen Oxfam-International en het intense overleg tussen de verschillende Oxfamafdelingen in Centraal-Amerika hebben resultaat. Om de drie dagen wordt er ter plaatse overleg gepleegd. Er worden afspraken gemaakt over wie met welke lokale organisatie zal samenwerken, over minimale normen voor medische bijstand en huizenbouw. Expertise wordt gedeeld. Er werd een gezamenlijk fonds opgericht en samen wordt er beslist welke voorstellen financiering krijgen of hoe op

een andere manier steun kan worden geboden. Oxfam-International coördineert ook haar politiek werk rond El Salvador. De internationale donorconferentie die gepland was in januari in Madrid werd uitgesteld tot maart. Na de orkaan Mitch waren er in Stockholm afspraken gemaakt tussen de regeringen uit de regio en de internationale financiers. Ook de NGO's uit Noord en Zuid oefenden druk uit. Eén van de thema's is de deelneming van de bevolking aan de opstelling en de uitvoering van wederopbouwprogramma's. Ook de schuldenproblematiek en de rol van IMF en Wereldbank stonden op de agen-

da. Maar de conferentie van Madrid is volledig gericht op internationale investeringen en handel. Weer dreigen de eisen van de volksorganisaties en lokale NGO's onder de mat te worden geveegd om plaats te maken voor commerciële belangen. Dat zoiets, zonder scrupules, vlak na een ramp als deze kan gebeuren, getuigt van bijzonder veel cynisme. Op die manier bereiden de elites in Noord én Zuid zelf een volgende catastrofe voor, een nieuwe ramp veroorzaakt door die krachten die er alle belang bij hebben dat de rijken rijker en de armen armer worden.

Erik Van Mele

() Erik Van Mele is bij Oxfam-Solidariteit projectverantwoordelijke voor El Salvador. Hij stuurde ons dit bericht vanuit San Salvador.*

20 km van Brussel Ieder op zijn ritme

Zondag 27 mei 2001

Ook dit jaar wordt de 20 km van Brussel weer het rendez-vous van onze sportieve enthousiastelingen. In de vorige edities namen steeds meer dan 100 Oxfam-sympathisanten deel, ieder op zijn ritme. Een hele belevenis. Aan de Oxfam-stands (aankomst en 10 km) hangt er steeds een kameraadschapelijke sfeer. De voldoening na de aankomst is groot. Onze deelnemers weten dan ook dat ze door hun deelname onze projecten en partners in het Zuiden steunen. Zorg dat je er bij bent!

Ik doe mee!

Bevestig vandaag nog jouw deelneming
Fax naar 02/514.28.13 of stuur de antwoordstrook naar
Oxfam-Solidariteit – 20 km van Brussel- Vierwindenstraat 60 – 1080 Brussel

Naam: _____

Voornaam: _____

Adres: _____

Postnummer: _____ Gemeente _____

Ik doe mee aan de 20 km door Brussel,
zend mij het inschrijvingsformulier

Ken je nog vrienden, kennissen, organisaties of clubs die willen deelnemen, laat het ons meteen weten
Oxfam Solidariteit: tel **02/501.67.00**
E-mail: janusz.vanhellemont@oxfamsol.be

